

Kohtuasi C-331/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

25. mai 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen Afdeling Gent (Ida-Flandria esimese astme kohus, Genti kohtumaja, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

22. mai 2023

Kaebaja:

Dranken Van Eetvelde NV

Vastustaja:

Belgische Staat

Põhikohtuasja ese

Põhikohtuasi puudutab käibemaksust kõrvalehoidumist võltsitud arvete väljastamise kaudu.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotluses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul sisuliselt kontrollida Belgia käibemaksuseadustiku (Belgische Btw-wetboek, edaspidi „WBTW“) artikli 51bis § 4 vastavust proportsionaalsuse põhimõttele, neutraalsuse põhimõttele ja käibemaksudirektiivi artiklile 205. Samuti soovib kohus teada, kas haldus- ja kriminaalkaristuste kumuleerumine on käesoleval juhul kooskõlas *ne bis in idem* põhimõttega harta artikli 50 tähenduses.

Eelotsuse küsimused

1. Kas WBTW artikli 51bis § 4 rikub direktiivi 2006/112 artiklit 205 koostoimes proportsionaalsuse põhimõttega, kuna viidatud säte näeb ette tingimusteta solidaarvastutuse ja kohus ei saa seda hinnata maksudest kõrvalehoidumiseks toime pandud üksikuid tegusid arvestades?
2. Kas WBTW artikli 51bis § 4 rikub direktiivi 2006/112 artiklit 205 koostoimes käibemaksu neutraalsuse põhimõttega, kui viidatud sätet tuleb tõlgendada nii, et käibemaksu tasumise eest vastutab solidaarselt mõni muu isik peale isiku, kes on seadusjärgselt kohustatud käibemaksu tasuma, ilma et arvestada tuleks sisendkäibemaksu mahaarvamist, millele on õigus seadusjärgselt käibemaksu tasuma kohustatud isikul?
3. Kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, mis võimaldavad kumuleeruda karistusõiguslikku laadi (haldus- ja kriminaal)karistustel, mis on eri menetlustes mõistetud järjestikustel aastatel toime pandud sisuliselt samasuguste tegude eest (mida tuleb aga karistusõiguslikult liigitada jätkuvaks süüteoks, mis on toime pandud sama tahtlusega), kusjuures ühel aastal toime pandud teo eest rakendatakse haldusvastutust ja teisel aastal toime pandud teo eest kriminaalvastutust? Kas neid tegusid ei tule käsitada üksteisega lahutamatu seotud tegudena, kuna need on toime pandud järjestikustel aastatel?
4. Kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 50 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, mille alusel võib isiku suhtes algatada menetluse karistusõiguslikku laadi haldustrahvi määramiseks teo eest, mille eest see isik on juba kriminaalkorras lõplikult süüdi mõistetud, kusjuures menetlusi viiakse läbi teineteisest täiesti sõltumatult ja ainus garantiid, et kõikide mõistetud karistuste raskusaste on vastavuses asjaomase rikkumise raskusastmega, on see, et maksukohus võib teostada sisulist proportsionaalsuse kontrolli, samal ajal kui riigisisised õigusnormid ei näe selles osas ette mingeid reegleid, ka mitte selliseid reegleid, mis võimaldaksid haldusasutusel juba mõistetud kriminaalkaristust arvesse võtta?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 50 (*ne bis in idem*-põhimõte)

Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi, artikkel 205 (käibemaksu tasumine solidaarvastutuse alusel)

Viidatud riigisisese õigusnormid

Põhiseadus (Grondwet), artikkel 10 (võrdse kohtlemise põhimõte), artikkel 11 (diskrimineerimiskeeld) ja artikkel 172 (maksustamise valdkonnas võrdse kohtlemise põhimõte)

Käibemaksuseadustik (Btw-wetboek), artikli 51*bis* § 4 (käibemaksu tasumine solidaarvastutuse alusel), artikli 70 §-d 1 ja 2 (rahatrahvid), artikkel 84*ter* (kohustus teha pikendatud aegumistähtaja korral teatavaks maksudest kõrvalehoidumist tõendavad asjaolud), artikli 85 § 1 (sissenõudmine)

Kriminaalmenetluse seadustik (Wetboek van strafvordering), artikli 29 lõige 3 (maksuhalduri kohustus teavitada prokuratuuri maksudest kõrvalehoidumise kahtlusest)

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 Kaebaja on jookide müügiga tegelev ettevõtja. Belgia maksuhaldur kontrollis tema 2011. aasta majandusaasta kohta esitatud käibedeklaratsioone. Kontrolli käigus tuvastati eeskirjade eiramisi. Kaebajale heidetakse ette, et ta väljastas ebaõigeid arveid jookide tarnimise kohta eraisikutele. Tegelikult tarniti joogid maksukohustuslastele (hotellide ja restoranide käitajad), kes neid jooke väidetavalt „mustalt“ edasi müüsid.
- 2 Samad rikkumised tuvastati juba kahe viimase maksukontrolli käigus (majandusaastate 2001–2002 ja majandusaasta 2004 kohta). 10. aprilli 2008. aasta ja 17. novembri 2008. aasta otsusega mõisteti kaebaja nende rikkumiste toimepanekus süüdi. Mõlemal juhul määrati talle trahv.
- 3 Kaebaja esitas 21. detsembril 2018 eelotsusetaotluse esitanud kohtule kaebuse 10. detsembril 2018 väljastatud maksekäsu peale, millega nõuti sisse tasumisele kuuluv käibemaks ja tasumisele kuuluvad trahvid.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 4 Kaebaja väidab, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei saa kedagi tingimusteta vastutusele võtta maksudest kõrvalehoidumise eest, mille on toime pannud teine isik (mida näeb siiski ette WBTW artikli 51*bis* § 4). Selline tingimusteta vastutus läheb kaugemale sellest, mis on vajalik riigi nõuete kaitsmiseks ja maksudest kõrvalehoidumise vastu võitlemiseks (vt Euroopa Kohtu 21. detsembri 2011. aasta otsus ja 11. mai 2006. aasta otsus ning seal viidatud kohtupraktika). Sellega rikutakse proportsionaalsuse põhimõtet.
- 5 Vastustaja on seisukohal, et tingimusteta vastutus tasuda tuleva käibemaksu tasumise eest ei ole vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega ega käibemaksu neutraalsuse põhimõttega ja et *ne bis in idem*-põhimõtet ei ole rikutud.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Kuna WBTW artikli 51*bis* § 4 sisuks on tingimusteta vastutus käibemaksu tasumise eest, võib kõnealune säte rikkuda proportsionaalsuse põhimõtet ja/või käibemaksu neutraalsuse põhimõtet.
- 7 Lisaks on viidatud ka *ne bis in idem*-põhimõttele. Selle põhimõtte kohaselt on välistatud isiku teistkordne kriminaalvastutusele võtmine sama teo eest, kui isiku suhtes on juba tehtud lõplik süüdimõistev kohtuotsus. Seda põhimõtet kohaldatakse erinevalt sõltuvalt sellest, kas tegemist on tulumaksu või käibemaksuga.
- 8 Ühe ja sama tahtlusega seotud halduskaristuse ja kriminaalkaristuse kumuleerumise probleem on lisaks oluline õigusküsimus, mida tuleb uurida liidu õiguse üldpõhimõtteid arvestades.
- 9 Vastus nendele küsimustele on oluline, et oleks võimalik hinnata, kas kaebaja peab maksud, mille tasumisest on kõrvale hoitud, tasuma.